जिगु चिन्तनया पल्पसा

मंगलप्रसाद स्यस्यः

च्वखँ मि	-	**मङ्गल प्रसाद स्यस्यः**
बुदिं	-	ने. सं. १०६३ तछलाथ्व १३ (वि.सं. २००० जेठ शुक्ल पक्ष त्रयोदशी) वंघः, यें ।
शिक्षा	-	एम. कम.
सिरपा	-	अन्तर कलेज नेपाल भाषा साहित्य सम्मेलनय् च्वखँ विधाय् तःक न्हाप जुया सिरपा त्याका दिगु । अथेहे च्वखँय् 'तँसा' या न्हूगु प्रयोग यात कया ने.सं. १०२१ स 'ठाकुरलाल सिरपा' लःल्हागु ।
लजगाः	-	स्वीदँ तक राष्ट्रिय बीमा संस्थानय् सेवा याना नायब महा-प्रबन्धक पदय् निवृत्त जुया दिइगु । अथेहे वीमा सम्बन्धि मेमेथाय् नं सल्लाहकार विशेषज्ञ जुया थौं कन्हे हिमालयन जनरल इन्स्योरेन्सय् स्वतन्त्र संचालक जुया च्वना दिइगु दु ।
न्हापांगु सफू	-	"जिगु डायरीः छपु पौ" - नेपाल भाषाया आधुनिक -च्वखँ मुना पिदंगु दँ ने.सं. १०९०
भ्रमण	-	यु. के., फ्रान्स, जर्मनी, स्वीट्जरलैण्ड, भारत, पाकिस्तान, थाइलेण्ड, सिंगापुर

योगवीर सिंह पुस्तकालय
नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग
यलधाका

मंगलप्रसाद स्यस्यः मदुगु - नेसं ११३७ चिल्लागा ६ शनिवार (विसं २०७३ चैत्र ५, सन् २०१७ मार्च १८)

मुक्तक निबन्ध पुचः

जिगु चिन्तनया पल्पसा

(कवितात्मक निबन्ध)

मङ्गल प्रसाद स्यस्यः

पिकाक - **प्रसाद प्रकाशन**

सफुया हामा - प्रकाशक

ने.सं. ११२६ (वि. सं. २०६३)

सफूया मू - ४०/-

थाकू - **हिसी अफसेट प्रिन्टर्स, प्रा. लि.,**

जमः यें ।

ISBN: 99946-737-0-X

दोहलपा

जिम्ह वइत.........

गुम्हस्यां नीरस थें ज्वी धुंकुगु
जिगु जीवनय् माधुर्य बिइगु
कुतः याना च्वन ।

मङ्गल प्रसाद स्यस्यः

भाजु मंगलप्रसाद स्यस्यःजुया निबन्धयात्राया क्रमय् 'जिगु चिन्तनया पल्पसाय्' छक्वः

'निबन्ध' गुकियात भीसं थौं पाश्चात्य साहित्यया 'एस्से' (Essay) या पर्याय कथं छ्यलावया च्वना थ्व केवल नेपालभाषा साहित्यया नितिंजक मखु विश्व साहित्यया नितिं हे छगू न्हूगु व रोचक विषय सिद्ध जूगु दु । थौं सुँ नं लेखकं थःत दकलय् यचुक अभिव्यक्तः यायेफइगु व पाठकं लेखकयात दकलय् सतिक म्हसीके फइगु साहित्यिक विधाया रूपय् निबन्ध प्रतिस्थापित जूगु दु ।

नेपालभाषा साहित्यय् आधुनिक कविता, बाखं धुनेवं विकास जूगु मेगु न्हूगु विधा निबन्ध खः । खय् तला ने.सं. ७७८ स शान्तिपुरया शिलाभिलेखय् न्ह्यब्वयातःगु जुजु प्रताप मल्लया शान्तिपुर यात्रा वर्णन थौंया 'नियात्रा' निबन्ध नाप छुँ कथं ज्वःलाः वः तर अथे खया नं नेपालभाषाय् धाथेंगु निबन्धया शुरुवात नें सं. १०६४ स भाजु रत्नध्वज जोशीया 'छुच्वय' निबन्यं निसें तिनिजुल । अथेहे ने.सं. १०६७ स धर्मदूत पत्रिकाय् पिदँगु मोतिलक्ष्मीया 'जन्म' अले थ्व स्वयाः ला बला लिपा पिदंगु चित्तधर 'हृदय' या 'छु च्वय्' आदि नेपालभाषाया प्रारम्भिक कालया निबन्ध खः । नेपालभाषाया निबन्ध विधायात च्वन्ह्याकेगु ज्या ने.सं. १०६७ स पिदंगु धर्मोदय पत्रिकां निसें

सिदयेक जुल । थ्व पत्रिकां रत्नध्वज जोशी थें ज्य:पिं विषयपरक निबन्धकारपिनिगु च्वसा परिमार्जन याके बिया: नेपालभाषायात वैज्ञानिक विश्लेषण व वौद्धिकता प्रधान गद्यं छ्वायेपेब्यूगु जक मखुसे प्रेमबहादुर कसा: थें ज्य:पिं स्वतन्त्र अभिव्यक्तिया व्यक्तिपरक निबन्धया लँपु चायेका बीपिं निबन्धकारत नं पिकाल । धर्मोदय पत्रिकायां लिउ नेपालभाषाया निबन्धयात अझ छ्वतं न्हयज्याकीपिं निबन्धकारपिं पिकायेगु ज्या तत्कालीन अन्तर कलेज नेपालभाषा साहित्य सम्मेलनं यात । थुगु साहित्य सम्मेलनं न्हू न्हूपिं युवा निबन्धकारपिं जक पिका:गु मखुसे प्रेमबहादुर कसा:जुं छुनादीगु आत्मपरकताया धा:यात अझ तत्या तचा: जुइका बीपिं पूर्णबहादुर वैद्य, पद्मरत्न तुलाधर थें ज्य:पिं निबन्धकारपिं नं पिकाल । थ्वयक:पिसं आत्मपरक शैलीयात ब्वलंकेगु जक मखु नेपालभाषा साहित्यय् प्रगतिशील धा:यात क्वातुकेगुली नं तिव: वियादिल । थज्यागु हे इलय् पिदंम्ह छम्ह निबन्धकार ख:- भाजु मंगलप्रसाद स्यस्य: । उकिं वयक: यात नेपालभाषाया निगूगु पुस्ताया निबन्धकार कथं नाले छिं । वयक:या निबन्धया रचनाकाल ने.सं. १०८३ पाखे खनेदु । थुकथं स्वयेबले वय्क:या निबन्धया रचनाकाल खासयाना: च्वमिया थ:गु हे कलेज जीवनकाल जूगु खनेदु । च्वमिया थ:गु हे धापू कथं च्वयेगुया क्रमय 'दोँह' निबन्ध निसेँ वयक:या ल्हा: भचा बांलाक न्ह्या:गु ख: । अले थ्व निबन्ध अन्तर कलेज नेपालभाषा साहित्य सम्मेलनय् प्रस्तुत यानादीगु ख:गुकियात न्हापांगु सिरपा: नं प्राप्त जुल । थुकिया प्रेरणा

स्वरुप ने.सं. १०९० स वयक:या '**जिगु डायरी: छपु पौ**' पिदन । भाजु मंगलप्रसाद स्यस्य:जुया निबन्ध लेखनया ई नेपाल भाषाया ख्यलय् भाषिक आन्दोलन न्ह्याना च्वंगु ई ख: । थ्व भाषिक आन्दोलनं न्हू न्हूपिं कविपिं जक पिकाइगु मखुसे विद्रोह व व्यंग: हे उगु ईया काव्यया मू विषयभूमि जुइके बिल । नेपालभाषाया काव्ययात न्हूगु मोड जोंकेबिल । फलत तत्कालीन कविपिनिगु कविताय् थें थुगु इलय् पिदंगु युवा निबन्धकारपिनिगु निबन्धय् नं स्वच्छन्द अभिव्यक्तिया नापं प्रगतिशील विचारधारां थाय्काल । थ्व हे कथं तत्कालीन मेपिं युवा च्वमिपिनिगु निबन्धय् थें थ्वयक:या 'जिगु डायरी: छपु पौ' संग्रहस दुथ्या:गु त:पु मछि निबन्धय् विद्रोह व ब्यँग प्रमुख जूवन, सुधारया सन्देश प्रतिध्वनित जूवन । तर गुलिं निबनधय् धा:सा ल्याय्म्ह वैशया किच: स्वरुप मतिना, यौन हे मू विषय जू वन । झिपु निबन्धया सँग्रह थ्व "**जिगु डायरी: छपु पौ**" स - 'भोंया मनू', 'जिगु छें जिगु बल्चा जिम्हि काय्या महल', 'पाखा कुँ' आदि निबन्धय् छम्ह प्रगतिवादी च्वमिया रुपय् जक मखु थ:गु दायित्व प्रति नं उलि हे सचेतम्ह निबन्धकारया रुपय् भाजु मंगलप्रसाद दं भ्र्ा:गु दुसा 'वैत लमंकावलय्' 'मर्निङ्ग वाकया:वनावलय्' 'पासाया इहिपा:यात भिंतुना' आदि थें ज्य:गु निबन्धय् धा:सा वयक:यात फ्रायदया गाकं प्रभाव ला:गु स्पष्ट जू । न्हया थे ज्य:म्ह मनूनं यौन भावनां मुक्त जुइमफु धैगु खँ लुमंके ब्यू । थ्व संग्रहस विचारधाराया असमान्जस्य छुं भचा खनेदुसां, निबन्धकारया लेखकिय व्यक्तित्वयात म्हसीकाबीगु जक, मखु,

'चिप' 'भोंया मनू' 'जिगु छें जिगु बल्चा जिम्ह काय्या महल' थें ज्य:गु तत्कालीन नेपालभाषाया निबन्ध ख्य:या छगू उपलब्धी धायेबह:गु निबन्ध त नं दुथ्याना च्वंगु दु । खय्तला 'जिगु डायरी: छपु पौ' स 'पाखा कुं', 'चिप' थें ज्य:गु विषय परक पह:व:गु निबन्ध दुथ्यानाच्वंगु दुसां "अथेला मनूतय्सं थ:गु डायरी ······ सुयातं क्यनी मखु धका:" थौंया निबन्ध धयागु हे आत्म प्रकाशन ख:, व्यक्तित्व प्रधान जुइ धैगु धारणा धा:सा स्पष्ट यानादीगु दु ।

थुकथं 'जिगु डायरी: छपु पौ' निबन्ध संग्रह पिदने धुंका: आपालं हे लिपा ने. सं. ११२६ स भाजु मंगल प्रसाद जुया मेगु निबन्ध संग्रह 'जिगु चिन्तनया पल्पसा' पिदन गुकियात च्वमिं मुक्तक निबन्ध पुच:, (आधुनिक लघु निबन्ध) धका: नां छुनादिल । थौंया ई व्यस्तताया ई ख: । वा: वा: बिका प्याखं क्यनेगु, लां लां बिका: बाखं कनेगु जक मखु तत:हाक:गु निबन्ध/प्रबन्ध च्वया: च्वमिं थ:गु बौद्धिकता ब्वयेगु जमाना थौंया मखय् धुंकल । थौं च्वमिया जक लिमला:गु मखु ब्वमिपिनि नं उलि हे लिमला: । च्वमिं छु च्वल व ब्वनेगु मखु, ब्वमिं छु यय्कल व च्वयेमा:गु ई ख: । उकिं कनीम्हेसिनं नं म्ह खँग्वलं नं आपालं कने सिधइगु ब्वनीम्हेसिनं नं म्ह इलं नं आपालं कायेफइगु साहित्य हे थौंया इलं म्ह:गु साहित्य ख: । थ्व हे कारणं कविताय् मुक्तकया प्रचलन व:थें बाखनय्, निबन्धय् नं लघु बाखं, लघु निबन्धया प्रचलन व:गु दु । थौं छपु मक्तकं कविया छगू हे जक भावयात ब्वयेगु याइ थें थौं छपु लघु

निबन्धं नं निबन्धकारया छगू जक भाव बा विचा:यात पित बीगु याइ । थज्यागु हे थौंया आवश्यकतायात थुइका:, थज्यागु हे न्हुगु प्रविधियात आत्मसाथ याना: भाजु मंगलप्रसाद स्यस्य: जुं नं थ:गु निगूगु निबन्ध संग्रहयात लघु निबन्धया रुप बियादिल ।

भिंन्हय्पु चिचि हाक:गु निबन्धया संग्रह थ्व 'जिगु चिन्तनया पल्पसा' स धाथें मंगलप्रसाद स्यस्य:जुया चिन्तनया पल्पसा त्वयाच्वंगु दु, मनया भावना कामनात वानाच्वंगु दु । छपु छपु निबन्धय् थ:गु जीवन यात्राया क्रमय् थम्हं इया कयागु थ:त प्रभावित या:गु छगू छगू अनुभूति वानाच्वंगु दु, भावना, कामनात दासिवया च्वंगु दु । अले गनं तप्यंक थ:गु अभिब्यक्ति वियात:गु दुसां गनं च्वमिं व्यंगात्मक शैलीया प्रयोग याना त:गु दु । अझ गुलिं निबन्धय् छम्ह सनेटया च्वमिं थें न्हापां वस्तु स्थितिया चित्रण, अनं व वस्तुस्थितिं ह:गु प्रतिफल, अले व प्रतिफल सम्बन्धी च्वमिया थ:गु प्रतिक्रिया ब्वयेगु ज्या जूगु दु । 'द्यो तना च्वंगु जिगु चुक', 'ज:ला ख:ला 'आदि थ्व संग्रहस दुथ्या:गु थज्यागु प्रवृत्तिया निबन्धत ख: । गथे द्यो तना च्वंगु जिगु चुक निबन्धय् "थ्व ई द्यवं मनूयात रक्षा याइगु ई मखु, मनुखं द्योयात रक्षा यायेगु ई ख: । तर द्योयात रक्षा याइम्ह मनूया नुगलं नं द्यो खुया यंके धुंकल···" धका: निबन्धकार मंगलप्रसादजुं थौंया समय प्रति थ:गु प्रतिक्रिया ब्वयादीगु दु, स्याचुगु व्यंग प्रहार यानादीगु दु ।

खय्तला सुं नं च्वमिं छुं नं च्वइ, थ:गु छुं धायेत छुं कनेत हे च्वइ, तर अथे खया नं वयागु प्रस्तुत यायेगु पह पाना च्वनी । भाजु मंगलप्रसादजुया न्हापांगु निबन्ध संग्रह 'जिगु

डायरी: छपु पौ' या भूमिकाय् नांदम्ह समालोचक प्रो माणिकलाल श्रेष्ठजुं थुकी दुथ्या:गु निबन्धया आधारय् वयक:यात नेपालभाषाया निबन्धय् छम्ह संक्रमणकालया च्वमि "छगू प्रवाहयात त्व:ता मेगु प्रवाह कयाच्वंम्ह" धका न्ह्यथना दीगु ख:। थज्यागु हे प्रवृत्तिया छुं आभास थ्व 'जिगु चिन्तनया पल्पसाय्' नं अभ ल्यं दनि धायेमा: । थ्व संग्रहस 'कला व जीवनया दुने छभा:', 'की' 'स्वाँ' थे ज्य:गु विषय प्रधान धायेवह:गु निबन्धत दुथ्यानाच्वंगु दुसा, 'आर्कमिडिजया सिद्धान्त: दाम्पत्य जीवन', 'हनिमुन : निम्ह कैदीतय् अनुभव' आदि भाव प्रधान निबन्ध ख: । वासनात्मक मनस्थितिं प्रभावितगु थुपिं निबन्धय्, निबन्धकार स्वया: उपो भावुक कवि कथं च्वमि प्रतिविम्बित जूगु दु , यौन अनूभूतिया चित्रण दु । अथेहे 'न्हूदँया दुने जि', 'ब्व:सल छगू चिन्तन', 'गंकी', 'जिगु चुक छगू स्केच', 'ह्याउँमचाया स:' आदि निबन्धय् भावुकता वानाच्वंगु दुसां विचारात्मक सशक्तता परिपक्वतां थाय् कयाच्वंगु दु । छम्ह प्रवुद्ध च्वमिया दायित्व निर्वाह जुयाच्वंगु दु । अप्व: थें, निबन्धया विषयभूमि थम्हं न्हिया न्हिथं अनुभव याना च्वनागु थ:गु ज:ख:या परिवेश, थनया समाज, थौंया मनूतय्गु मनोवृत्ति, निगू पुस्ताया विचय् खनेदयाच्वंगु वैचारिक द्वन्द्व जूगु दु । च्वमिया उमेरय् व:गु हयूपा:या किच: वय्क:या निबन्धय् प्रतिविम्वित जूगु दु । थ:गु ल्याय्म्हगु वैसय् च्वगु 'भोंया मनू' 'जिगु छेँ जिगु बल्चा जिमि काय्या महल' निबन्ध स "ल्याय्म्ह जीवनयात क्रान्ति व परिवर्तनया निर्तिं छयलेमा:" धाइम्ह जाँगर व जोशं जा:म्ह च्वमि कथं लूगु दुसा थ्व 'जिगु

चिन्तनया पल्पसा' स छुम्ह जिम्मेवारीया कु कुबिया च्वँम्ह अभिभावकया रुपय् दंव:गु दु । "थन गंकी फवंवया च्वंपिनिगु जीवनय् म्वा:म्वाकं छ्वासय्वाना च्वंपिनिगु न्ह्यपुइ ग्रहणं ज्वना च्वंगु दु ··· त:मि चीमि, बल्ला बमला:या ग्रहणं ज्वना च्वंगु दु" धका: 'गंकी' थें ज्य:गु निबन्धय् देया राजनैतिक, आर्थिक विसंगतिं ह:गु विदम्बना त न्हयब्वयेगु ज्या थ्व संग्रहस जूगु दुसां, अप्व: थें निबन्धय् राजनैतिक चिन्तनया थासय् थ:ज:ख:या सामानिक, सांस्कृतिक चिन्तन पाखे हे च्वमि अप्व: प्रतिवद्ध जूगु दु । च्वमिया क्यानाभास न्हापा स्वया अफ सीमित जूगु दु । च्वमियात थ: ज:ख:या दुषित परिवेशं थ:गु च्वसा न्हापां थज्यागु विषयस निं न्हयाकेगुली बाध्य जुइकूगु खनेदु । 'लाखय् लसिंतय् बाखं दुने जिगु चुक' 'द्योतनाच्वँगु जिगु चुक' 'जिगु चुक छगू स्केच' 'ज:लाख:ला' आदि थज्यागु प्रवृत्तिया निबन्धत ख: । ज:ला ख:लाया दथुइ थ:थवय् सहयोग सद्भावनाया थासय् इर्ष्या, द्वेष ल्वापुं थाय् कया ह:गु, सामुहिक भावनाया थासय् व्यक्तिवादी स्वार्थ हावि जुया व:गु, सांस्कृतिक धरोहरया न्हिया न्हिथं नास जुयावँगु, प्राकृतिक श्रोतया दुरुपयोग जुयाच्वंगु, वातावरण प्रदुषण अप्व: जुजुं व:गु आदि समस्या हे थज्यागु निबन्धया मू भाव भूमि जूगु दु । तर अथे खया नं "न्हूदं सीपिंत मखु, म्वा:पिंत ख:" धका थ:त छुम्ह जीवनवादी च्वमि कथं म्हसीके बीगु ज्या 'न्हूदँया दुने जि' थें ज्य:गु निबन्धय जूगु दुसा 'हयाउँमचाया स:', 'की' 'जि व पञ्च तत्व', 'मृत्यु व जीवनयात दुवाला स्वया बलय्' निबन्धय् छुम्ह उदारवादी च्वमि कथं प्रतिविम्बित जूगु दु । अथेहे थ्व संग्रहस

दुथ्या:गु निबन्ध मध्ये निबन्धकार स्यस्य:जुया भावना धारणायात सतिक म्हसीके बीगु निबन्ध "ब्व:सल छू चिन्तन नं ख: । "थ्व विश्वय् छचाखेरं किमेरां राजयाके विइफु । तर जित: थ्व विश्वय् किमेरां राज याकेगु ला छु किमेराया न तक नं ल्यंका तये मयो" धका: च्वमिं थौंया विश्व प्रति थ:गु परिकल्पना व्यक्त याना दीगु दु । अथेहे 'मिला-विज्ञान व मतिनाया मिखाय्,' 'विज्ञान', 'आर्कमिडिजया सिद्धान्त: दाम्पत्य जीवन', 'ह्याउँमचाया स:' आदि निबन्धय् च्वमिं थ:त थौंया वैज्ञानिक युग याम्ह, वैज्ञानिक अवधारणा ज्वनाच्वंम्ह च्वमिकथं म्हसीके बियादीगु दु । "विज्ञानं खंगु मिला व मतिनां खंगु मिला स्वर्ग: व पा:ता: थें पा:" धका: कल्पनाया संसार व विज्ञानया संसार पा:गु क्यना दीगु दु सा 'कला व जीवन दुने छभ्का:' निबन्धय् "द्यौछियया निर्तिं वं कला व जीवनया मूयात ल्व:मंकल धा:सा कन्हे थ्व विश्वनापं वइगु अस्तित्व सभ्यता फुकं धू ज्वी फु" धका: कला नं थौं मनूया निर्तिं उलिहे महत्वपूर्ण धैगु क्यनादीगु दु । "थौंयागु विश्वया किपा जिगु ल्हा:तिइ दु । जि ब्रम्हा विष्णु महेश्वर धका:" थौंया विश्वयात गुखे पाखे न्हयाकेगु धैगु निर्णय याइम्ह हे थौंया मनू खया: नं, निगू पुस्तायाके थौं खनेदया च्वंगु वैचारिक अन्तरद्वन्द्व पुलांपिसं न्हूगु ज्वने मफुगु न्हूपिंस पुलांगुयात नाले मफुगु तथ्ययातनं सतर्क पूर्वक थ्व संग्रहस ब्वयात:गु दु । थुकथं थ्व 'जिगु चिन्तनया पल्पसा'स निबन्धकार मंगलप्रसाद स्यस्य: छम्ह सुधारवादी यथार्थवादी च्वमि कथं जक मखु छम्ह उदारवादी, जीवनवादी, मानवतावादी च्वमि कथं थ:त प्रस्तुत यानादीगु दु ।

अथेहे जिगु चिन्तनया पल्पसा संग्रहया मेगु विशेषता खः थुकिया भाषा शैली । च्वमिं गनं व्यंगात्मक ढंगं सा गनं संकेतात्मक ढंगं थःगु भावाभिव्यक्ति बीगु यानातःगु दु । 'की' व 'स्वाँ' निबन्ध बाहेक फुक्क थासय् आत्मपरक शैलीया प्रयोग जुयाच्वंगु दु । आत्मपरक शैलीयात ल्वयेक थौंया आधुनिक कविपिसं थें थःगु हे प्रतिकत छ्यलेगु नं यानादीगु दु । अले वयकलं थःज्यागु प्रतिक गवले 'मिथिकतं' पाखें कयातःगु दुसा गबलें गनं । 'ब्वःसल : छ्गू चिन्तन' 'जिगु चुक छ्गू स्केच' आदि थुकिया दसु खः । थथे 'मिथिक' 'प्रतिक' आदिया प्रयोगं थःगू भाव विचाःयात कलात्मक रुपं, संकेतात्मक ढंगं ब्वयेगुली च्वमि सफल जूगु दु । कविताय् थें च्वमिया कल्पना जहाँथिना च्वंगु दु । छपु छपु निबन्ध छपु छपु मुक्तक धायेल्वः । थौं छु नं रचनायात थ्व साहित्यिक विधा अन्तर्गत लाः धकाः ब्वथले मजी धुंकल धैगु अन्तर विधात्मक सिद्धान्तयात थ्व संग्रहस दुथ्याःगु निबन्धं क्यनाब्यूगु दु । आशा दु थ्व 'जिगु चिन्तनया पल्पसा' नेपालभाषाया लघु निबन्धया ख्यलय् छ्गू तँसा जक मजुसे पाठकपिनिगु नुगलय् नं पल्पसा जुयाः त्वयाबी, चेतनाया लहर ग्वाकावी च्वमियात हानं हानं मेगु निबन्धया सफू पिकायेत उत्प्रेरणा जुया बी । थ्व हे वयकःयात भिंतुना नं । नापं वयकः पाखें हानं हानं थज्यागु कृतित पिदनी धैगु आशा व विश्वास नं कया ।

प्रेमशान्ति तुलाधर

ने.सं. १०२६ सिल्लागा दशमी ज्ञानेश्वर

जिगु धापू

पासा मङ्गल प्रसाद श्रेष्ठया मुक्तक निबन्ध पुचः "जिगु चिन्तनया पल्पसा" हाकनं छक्वः ब्वना ख तु दच्छि न्हयः हे वेकःयागु मुक्कं न्हू पहःयागु चीहाकःगु निबन्ध सवाः काय्‌गु हवःताःचूलागु खः अबले जिं धया, कवितात्मक निबन्ध (Poetic Essays) गद्यया ख्यले मुक्तक पहः वःगु च्वखँत विषयवस्तु तसकं क्वातु चिन्तन थुलि दुग्यं भाषाय् सहजता (Simpleness), चिन्तने मोइकता (Passion), अले धायगु पहले लयात्मक (Rhythm) दयाः नुगः थुंदिके फुगु च्वमिया शिप (Talent), ज्याय्‌गुली खप्पीस (Mastery of Craft), करं क्यंके फुगु व ज्वः मदुगु शालिनता (Personality) खः उकिं साहस दुम्ह (Adventurous), थःत पाय् फुम्ह (Risk Taking) व नुगः ह्वाःम्ह (Idealistic) च्वमिकथं म्हसीका, जिं च्वमिंया खँभाय् (Expression) ब्यापकता, थःगु हे बिस्कंगु पह (Style) परिपक्वता (Wit) व नुगः नाय्‌के फुगु (Compassion) विशेषता खः, च्वमि व वैगु च्वसाया उकिं जिं थुलि हे धाय्, स्वीदँ न्ह्यःयाम्ह मङ्गल प्रसाद श्रेष्ठ (जिगु डायरीः छपु पौ या च्वमि) हानं मुक्कं न्हू जुया दुप्यू वःगु दु, नेपाल भाषाया साहित्य ख्यले निबन्ध विधाया सिसिथां जुया, उलि जक मखु, उतर आधुनिक बाद (Post Modernism) व रुपवाद या थौंया हलिमे अन्तरराष्ट्रिय साहित्य ख्यले हे छपला हाचां थ जुइमा, "जिगु चिन्तनया पल्पसा" ।

पुष्परत्न तुलाधर

('जिगु चिन्तनया पलपसा' मुक्तक निबन्ध पुचले दुथ्याःगु चवखँया अंग्रेजी हिला स्वया दिफु, http://www.postpoems.com/mangal shrestha)

पुष्परत्न तुलाधर
संपादक लायलामा अनलाइन म्यागेजिन
http://www.layalama.com
Email- layalama@layalama.com

जिगु चिन्तनया पल्पसाया छत्वाचा खँ

"जिगु दायरी: छपु पौ" पिहाँ व:गु ३६ दँ लिपा थ्व चिकिचा धंगु सफू छिगु ल्हातिइ लाना च्वंगु दु। शायद च्वखँया क्षेत्रं तनावने धुकु थें मतिइ त:पि ब्वमिपिनि लागि थ्व तापकं खने दुगु छप्वा मत ख:, क्षणिक पल्पसा नं ख - थ्व सफू। खय्तला भण्डै ३० दँ ति न्हयो श्रेष्ठ सिरपाया लागि हथा हथासँ हस्त लिखितया रुपं मुना ल:ल्हानागु सफू ख: थ्व। तर न्हापा न्हापा च्वयागु च्वखँतय्गु पलाखय् मन्हयाकुसे चिचि हाकय्क ब्वमिया नुगलय् चस्स थिइ कथं मुक्तकया पह बिया च्वखँयात तब्या मयासे न्हयब्वयागु च्वखँत जक थ्व मुनाया दुने दुथ्यागु दु। थ्व मुनाय् दुथ्यागु च्वखँत मध्ये "द्यो तना च्वंगु जिगु चुक" तक श्रेष्ठ सिरपाया लागि वियागु मुनाय् दुथ्या। मेगु निपु प्यपू लिपा च्वयागु च्वखँत ख:। धाथ्ये सरररर स्वय्गु ख:सा थ्व सफू धौछिं ब्वने सिध:। तर थजागु सफू पिकायते ३० दँ पिइमा:गु छाय्ले ?

थ्व न्हूयसलं जि थ: हे अजु चाया च्वंगु दू। थ्व मुनाय् दुथ्यागु ग्वपू च्वखँय् नं जिगु ल्याय्म्हसू स्वचाना च्वंपु दु धैगु धा:पू दु। थ्व ई दुने जिगु इहिपा जुया मचात नं दये धुंकल, जि आ ल्याय्म्ह नं मखय् धुंकल। छगु कथं इलं मल्वगु ख्वापा थें जुइ धुंकल। अझ आ ला जि थ:म्ह कला: नं मदयेका याकमि जुया च्वंगु दु। कला: मदया जिं छगुकथं

थ:गु परिचय नापं तंका च्वनागु दु। छगुकथं निरस जुइ धुंकल जिगु जिन्दगी। थुकथं ३० दँ या दुने जिगु व पाण्डूलिपि च्वसापासा या ढुकुतिइ हे सुलाच्वन। पासापिंत इनापयाना व पाण्डूलिपीयात च्वसापासाया ढुकुतिं पिकया। भण्डै ३० दँ न्हयो च्वयागु मचा मचागु च्वखँत थौ नं न्हूगु थें ताल जित:, उकि पुलां सुकुया न: मता। अलय् निपु प्यपु न्हूगु च्वखँत नं तना सफू पिकायेगु क्वछिना, थुकि च्वंगु च्वखँत न्हू पुलां गय् च्वं छिं ब्वना स्वयेव सिइ दइ।

जित: लुमं कथं ३० दँ न्हयो च्वयागु च्वखँत नं छगु न्हूगु प्रयोग कथं च्वया पाण्डूलिपीया रुपय् च्वसापासायात ल:ल्हानागु ख:। जि थ: च्वमिं ला च्वया, तर ब्वमितय्गु नुग:यात लुमंका। जिं च्वयेवं तुँ फुकस्यां ब्वनेमा धैगु मदु, ब्वमि ब्वना ययेका बिल कि जि सफलम्ह च्वमि जुइ। उकिं थ्व मुनाय् दुथ्याकागु च्वखँत जिं ब्वमियात नुगलय् तया च्वयागु ख:, थुकि जिगु धापू छिगु जिगु नुगलय् स्वचाना च्वंगु खँत हे जक ख:। छित: धाये थें च्वंगु, धाये मफुगु खँ तय्त जक जिं थ:गु सफूतिइ उला बियागू ख:। च्वखँ च्वयेगु या मज्जा हे थ्व ख: कि च्वमि व ब्वमिया तप्यंगु स्वापू थ्व विधाय् थे जिं साहित्यया मेगु विधाय् खँ हे मखना। उकिं जित: च्वखँ च्वयेगु लिइ तसकं आनन्द व ब्वमियात थ:यागु च्वसाय् मन तयेक साले दुगुलिं।

अथेहे नेपालभाषाया च्वखँया क्षेत्र तब्या जुइमा, न्हून्हूपिं यक्को च्वखँमित भीगु साहित्यय् नं खनदयेमा धैगु मनं तुना

थ्व २० दँया दुने विभिन्न पत्रिकाय् पिहाँव:गु च्वखँ तय्के न्हिप्यं छुइथें 'तँसा' तया न्हूगु प्रयोग याना क्यना । 'तँसा' तया च्वयागु तसकं न्हयैपु ताल, यो ताल जित: । 'तँसा' तयाच्वयागु च्वखँ "गर्भाधानया दुने एकोरियमया किपा" दकले न्हापां 'इनाप' या न्हापांगु लय्पौलय् ने.सं. ११०७ तय् छापे जुल । थ्व प्रयोग न्हूपिं च्वखँमिपिंत ह:पा जुइमा, ब्वमिपिंत नं च्वखँया रस बाँलाक काये दय्मा धैगु मनं तुना, यानागु ख: । व हे 'तँसा' या प्रयोग यात कया ने.सं. ११२१ सय् जित: 'ठाकूरलाल सिरपा' नं सम्मान यात । च्वखँया सन्दर्भय् 'तँसा' या प्रयोग जूगु जिं नेपाली साहित्यय् नं मखनानि, मेमेगु भाषाय् प्रयोग जुगु नं जिं मस्यू । थ्व 'तँसा' जिगु कपिराइट मखु, अयनं न्हापां यानागु जिं ख: । तर न्हुगु बाँलागु ज्यायात न्ह्याम्हस्यां ह:पा कया प्रयोग याये सयेकेमा । थुकिं झीगु साहित्यया ख्य अझ तब्या जुइ थें जित: ता ।

"जिगु चिन्तनया पल्पसा" या मेगु खँ, पासा पुष्परत्न तुलाधरं थुकि दुथ्यागु च्वखँतय्त Poetic Essays या संज्ञा बिया दिइगु व थ्व मुनाय् च्वंगु त:पु च्वखँत जिं अंग्रजी भासं हिला विइवं वय्कलं वेभ साइटय् तया बिया दिइगु दु । शायद अंग्रेजी रुपान्तरया मेगु सफू नं पिहाँ वयेफु - पिकायेगु लँ पिया च्वनागु दु । थुकिं नं झीगु साहित्य मेपिसनं म्हसिकेत लँ यक्को तब्या ज्वीगु जिं खना । नापं 'तँसा' तया च्वयागु च्वखँतय्गु मुना नं छिंकापिनि न्हयोने याकनं हे ब्वये हयेगु जिं मनं तुना च्वनागु दु ।

दक्कलय् लिपा हानं "जिगु चिन्तनया पल्पसा" या हे खँ ल्हाये । इलय् पिहाँवये मा:गु सफू, भचा लिपा पिहाँ वसां थ्व सफू थौं छिगु ल्हातिइ दु । थ्व सफूया पल्पसां छिगु नुगलय् नं न्हू न्हूगु पल्पसा त्वयेमा- अथे जुलकि "**जिगु चिन्तनया पल्पसां**" थ:त धन्य तायेकि ।

सुभाय् !

नेपाल सम्वत् १०२६ शिलाचऱ्हे

-मङ्गलप्रसाद स्यस्यः

बी. जी. हाउस, वंद्यः यें

फोन-४२२८७१४

मोबाइल-९०४१-२५५५१२

सफू पिहाँ वये न्ह्योया छत्वाचा खँ

च्वमिं न्ह्याक्को मिहेनत याना च्वसाँ, सफू जुया पिहाँ मवतले व कृति च्वमिया गर्भया दुने जक लाना च्वनि । सफूया रुपय् पिहाँ वयेत, विशेष याना साहित्यया ब्यापारिकरण मजूगु भीगु अवस्थाय् च्वमि प्रसव वेदनाया अनुभव मयाकं सफू पिहाँ वये फै हे मखु । थ्व शायद यक्को च्वमिपिसँ अनुभव यागु खँ खः । थन छम्ह च्वमिं सफू पिकाय् बलय् न्ह्याबलें द्यापं च्वनेमा । वं सफू पिकायेत लाय् तयेमा, प्रुफ स्वयेमा, प्रेसय् लिमला फमला ब्वाँय् जुया च्वनेमा, सफूया डिजाइन यात उखें थुखें जुइमा, सफूया भूमिकाया लागि समालोचकत मा:जूइमा, सफू मिइत उलिहे थाकु लव मदय्का द्यापँ च्वनेमा । उकिसनं सफूया विमोचनयागु फेशनं च्वमि अभ्र उप्पो द्यापं च्वनेमा ।

थ्व 'जिगु चिन्तनया पल्पसा' पिकायेत नं जिं न्हापां प्रेस थुवा पासा पुष्प बहादुर चित्रकारयात लुमंके । अनं प्रेसया ज्याकुठी कम्प्युटर टाइप याना बिइम्ह भाजु अमन श्रेष्ठ व सफू थाना बिइपिं पासापिंत नं जिं सुभाय् मब्यूसे मगा । सफूया देब:या डिजाइनया लागि पासा राजा शाक्ययात हे लुमंके, न्हापा १०९० स पिहाँ व:गु 'जिगु दायरी: छ्पु पौ' या देब: नं वं हे डिजाइन याना ब्यूगु, उबले सिं यागु ब्लक दयेका सफूया कभर छापे यानागु, आ जमाना मेगु हे ज्वी धुंकल । थ्व

सफूतिइ थ:गु मनतुनागु खँ प्वंका दीपिं प्रेम शान्ति तुलाधर व पुष्परत्न तुलाधरयात नं जिं दुनुगुलं निसें सुभाय् बियाच्वना।

लिपा लाक्क जिं थ्व सफू पिकायेगुलिइ उप्पो ह:पा ब्यूम्ह जिम्ह वइत ········ गुम्हसित जिं थ्व सफू दोहलपा व प्रसाद प्रकाशनयात नं जिं सुभाय् मब्यूसे मगा। बस्

मङ्गल प्रसाद स्यस्य:

निर्जला एकादशी - ३०६३

धलः पौ

न्हूदँया दुने जि

न्हूदँ । देय् दँसं वइगु न्हूदँ । न्हूदँ पतिकं जि बुऱ्हा जुया वना च्वंगु दु, पुलां जुया वना च्वंगु दु । म्हिगः मचा, थौं ल्यायम्ह, कन्हे बुऱ्हा- न्हूदँया फर्मूला । न्हूदँ पतिकं जिगु मृत्यु सत्तिना वयाच्वंगु दु- मानो जिगु निंतिं न्हूदँ मृत्युया अलारम खः । घौ पला पतिकं जि मृत्यु लिसे सत्तिना च्वने, बुऱ्हा जुजुं वना च्वने । व हे घौ पला न्हया न्हयां न्हूदँ वइ, वनि । न्हूदं न्हयाग्गु यात नं पुलां याना विइफु । दँय दसं वइगु न्हूदं त्यत्तुमतु त्ययेका च्वनाम्ह जि, जिगु निंति छकः खनागु, स्यूगु, ताःगु फुक्क वस्तु पुलां थें ताया वइगु । मखनानिगु, मस्युनिगु जक जिगु निंति न्हूगु थें च्वं । मनू मिलाय् वनिगु नं थौं पुलां जुइ धुंकल । मनू मंगल ग्रहलय् मथ्यंनि, जिगु निंतिं मनू अन मथ्यंतले व न्हूगु खँ खः । जिं स्यू न्हूदं घ्वात्तुघ्वाना जितः छनू मृत्युइ थ्यंकि तिनि । तर जितः थ्व विश्वया मनूतसे दँय् दसं न्हयैपुक न्हूदँ न्यायेका च्वंगु स्वयेयो । न्हूदँ न्यायेकेत थन मनूत हे मन्त धाःसा न्हूदँया छुं मू दइमदु । बुइ ल्यंदनिपिं मचात बुइ, ल्याय्म्ह ल्यासे ज्वी, सी । मनू सी म्वाइ । मनूया शक्तिया दुरुपयोगं थ्व क्रम त्वादेलेफु, न्हुदँ न्यायेके मखने फू । उकिं जितः वइगु शक्तिया दुरुपयोग मयो, सी-म्वाइया क्रम त्वादलिगु मयो । जितः बुया नं सी माःपिं मनूतसें न्हूदँ न्यायेका च्वंगु यो । सिना च्वंपिं मनूतसे न्यायेका च्वंगु न्हूदँ

मयो । न्हूदँ सीपिंत मखु, म्वापिंत खः । सी धुंका न्हूदँया जितः छुं मू मदुसां जि म्वातले निं जितः न्हूदँया मू दु । न्हूदँयात लसकुस दु, भिंतुना दु ।

मिला- विज्ञान व मतिनाया मिखाय्

मिला । मतिनाया काल्पनिक संसार । विज्ञानया वास्तविक अन्वेषण । कल्पना व वास्तविकताया स्वापू । आध्यात्मिक व भौतिकवादया दसु, मिला । मतिनामितसें थिइ मफुम्ह मिलायात विज्ञानं थिया क्यना च्वन । सत्तिका क्यना च्वन । विज्ञानं न्हूगु तथ्यत ब्वये हल । मतिना मितसें जीवनया न्हयचो लुइका च्वंगु मिलाय् लः-फय् मदु धका विज्ञानं क्वात्तु क्वाना च्वन । संसार विचित्र । मनूया कल्पना विचित्र । वैज्ञानिक अनुसन्धानं क्यंगु तथ्यत विचित्र । मिला विचित्र । विज्ञानं खंगु मिला व मतिनां खंगु मिला स्वर्ग व पाताः थें पा । पुन्हि खुनु जहाँ थिना च्वनिगु मिलायात स्वयेबलय् विज्ञानं ब्वयेहःगु तथ्यत फसं पुला वं । उकीयागु कलात्मक सौन्दर्य, उकीं वियाच्वंगु आनन्दया अनुभुतिइ दुना च्वने बलय् विज्ञानयागु तथ्ययात कल्पनाया शक्तिं बस्वाना ब्यू । जितः नील आर्मस्ट्रोंगं मिलाय् दकले न्हापां पला छिना "मानवताया तः धंगु पलाः" धाःगु खँपु लुमना च्वनि । जिगु रेडियोलय् "⋯⋯एक रात में दो दो चाँद मिला" धाःगु म्ये वइ च्वनि । धन्य मिला । धन्य मतिना । धन्य विज्ञान ।

विज्ञान

मांया प्वाथं बुइसातं हयाउँमचा च्यां च्यां ख्वया हइ। नकतिनि प्वाथं पिहाँवम्ह मचां न्हूगु फसय् सास: ल्हायेसयेकेगु कुत: याइ। फसय् च्वंगु अक्सिजनं वइत चप्पा चुप्पा नइ। "छुंगु सासलय् जि न्हयावलें नापं च्वंच्वने" धका क्वातुगु लि धंसा बिइ। न्हूम्ह हयाउँमचां थ:गु हे भासं सुवा बिइ।

मचा बुइकव:म्ह अजिं उकुसमुकुस दंगु क्वथाय् तुख्व च्याका मिजला पिकाइ। मिजला या नाप नापं कुँया रुपय् कार्वडाइअक्साइड पिहाँ वइ। मचाया सास: व अक्सिजनया खँल्हावलाय् प:खा जुया कुँ क्वचाया छचाखेरं न्यनावनि। हयाउँमचां मि च्याके न्हयो थें सास: ल्हायेफैमखु। व थ:गु बलं फक्को चिल्लाय् दना ख्वइ। वं सुवा ब्यूगु नं धाये मफु तुख्व च्याकुम्ह अजियात सरा ब्युगु नं धाये मफु। माम्हस्यां दुरु व मव बिचा: मयासे मचाया म्हुतु थ:गु नुगयाय् ल्वस्वकेत सनि।

आर्कमिडिजया सिद्धान्त : दाम्पत्य जीवन

दाम्पत्य जीवन छगु सिद्धान्त । प्रकृतिया छगु नियम । छगु वाध्यता, जीवनया । व्यवहारया छगु फर्मूला । जिगु बिचा:यात आर्कमिडिजया सिद्धान्तं मतिना याना च्वनि । मचावबय् स्कूलय् ब्वना तइगु आर्कमिडिजया सिद्धान्तयात जिगु बिचालं दाम्पत्य जीवनलिसे लनाच्वनि । आर्कमिडिजया धापू कथं छुं वस्तु लखय् दुनिबलय् व वस्तु लखय् दुनेत का:गु थाय्तिगु (Volume) ल:या तौलं व वस्तुया तौल पा ज्वी । थ:गु सिद्धान्त ध्वाथुइकेत आर्कमिडिजं सकेट व सिलिण्डर मेथड् न्हयोनेतइ । मास्तरं स्कूलय् आर्कमिडिजया सिद्धान्त ब्वंकुबलय् जि अस्यो पहलं न्हिलागु दु, मानौं व सिद्धान्त जिं जक थू ।

दाम्पत्य जीवन नं आर्कमिडिजं विचा: याथें जा:गु छगु सिद्धान्त ख: । कला: व भा:त आर्कमिडिजया सिद्धान्तया सकेट व सिलिण्डर ख: । दाम्पत्य जीवनया सकलिगु मतिनाय् आर्कमिडिज सिद्धान्तया लखय् दुंगु वस्तुं थें कला व भा:त थ:थवय् तना च्वनि । दाम्पत्य जीवनय् कला: व भा:त निम्हं छम्ह जुया च्वनि । इमिसं छुं थुइका च्वनि छुं तंका च्वनि । थ्व छगु नियम ख, छगु फर्मूला । उकिं दाम्पत्य जीवन आर्कमिडिजया सिद्धान्त ख: ।

ज:लाख:ला

ज:ला ख:ला । मनूत नापं च्वने सय्‌कुगु, नापं च्वच्वंगुया परिभाषा । ल्वानानं सिनानं, मनूत नापं च्वंच्वनि ज:ला ख:ला जुया । दसां निसें मद्यंतले योसां मयोसां नापं च्वना ख्वा स्वया च्वनेमा:गुलिं 'ज:ला ख:ला' या स्वापूतिं मखु सिखलं चिका कैदी जुया च्वने मा:पिं मनूत । ज:ला ख:ला- छगु सामाजिक वन्धनया अभिशापं चिकात:पिं, कुंकात:पिं कैदीत, चेतना दया नं थ:गु विवेक तंका च्वंपिं विकृत अपराधित । मनू सामाजिक प्राणि । व म्वायेत वइगु समाजया ब: मा वइत । व समाजया बन्धनं पिने च्वना म्वाये फैमखु । समाजया अजगु छगु कचा ज:ला ख:लाया बन्धनं नं व पिने च्वने फैमखु । उकिं वं थ:त 'ज:लाख:ला' या झ्यालखानाय्‌ योसां मयोसां कुंका च्वनि । थ्व हे वइगु जीवन ख:, जीवनयात म्वाकातयेगु संघर्ष ख: ।

जिं खनागु छपा ज:ला ख:लाया किपा । प्यखल: न्याखल : नं मुना च्वंगु छगु मंकागु चुक । चुकय्‌ द्यो, सागा:या नापं हिंति, ध्वं हायाच्वनि । चुकय्‌ च्वंपिं ज:लाख:ला सा:गा सुचुकिम्ह बाउचित धेबा विइत कचकच याना च्वनि, क:सिं ध्वं हा:गुलिइ ल्वानांच्वनि, नाप च्वंपिसं न:गु पुंगुलिइ च्यूतातया ध्याचुनका च्वनि, ध्याचु नका नं मज्यूसा सरा बिया च्वनि । सुइगुं छेंया पौ, क:सि, झ्या स्यंगु दयेकुसां नुग: मुयाच्वनि । थ:गु अधिकार न्हंकेमज्यू धैकथं ल्वानाच्वनि- मानों ल्वायेगु हे इमिगु थगु

जन्मसिद्ध अधिकार ख:, ज:लाख:ला जुया म्वानाच्वनेगुया चिं ख: । इमिगु न्हयपुइ थ: स्वया मेपिं च्वमन्हयाय्मा धैगु मनोवैज्ञानिक तथ्यं खोत्ताबजि नका च्वनि । इमिगु नुगलं थ:पिं नं म्वाय् मेपिंत नं म्वाके धैगु खँ गन गन जीक फसं पुइके यंका च्वनि । चुकय् च्वंपिं ल्वंहया द्योत सुम्क च्वना च्वनि- इमिगु ध्याचु, सरा, ल्वापु न्यना, Divide and Rule या नीति स्यूपिं थें । जित: व किपा स्वस्वं झ्यार झुर याना खुना छ्वे मा:थें ज्वी । जिगु अन्तर ध्वनि चिल्लाय् दनि- "थन त:धंगु सांस्कृतिक हयुपा हयेमानि, मनूतय्गु संस्कार व नुगलय् ग्व: फय् वयेके मानि । थन हां निसें ल्यें थना छ्वेमा:गु यक्को ज्यात ल्यं दनि । जिं संघर्ष याये मानि, क्रान्ति याये मानि । क्रान्ति जुइ तिनि, हयुमा वइ तिनि ।"

जिगु चुक : छगु स्केच

जिगु चुक । व चुकया वातावरणय् जि म्वानाच्वना सास:ल्हाना च्वना । सागा:, मंगा ध्वं, हिटि, द्योयात हनाच्वंपिं मनूत, मनुखँ दयेकात:गु द्योतय्गु मूर्ति, ... इत्यादि खने दगु मदुगु यक्को जिगु चुकय् दु । जिगु चुक माइक्रोश्कोपं खंके मफुपिं किटाणुतय्गु संग्रहालय् ख: । जिके, जि थें हे व चुकया ल-फय्लय् म्वानाच्वंपिं मनू-तय्गु न्हयपुइ नं अजापिं विकृत किटाणुतसें बाय् कया च्वंगु दु । छगु कथं जिगु चुकय् महामारी ल्वचं ग्यानापुक हमला याना च्वंगु दु । समानता, स्वतन्त्रता व शान्तिया हत्या जिगु चुकं स्वया च्वंगु दु । वातावरण एकदम विषाक्त, दूषित । थन मनूत मनूया तँ कुतं वना च्वंगु दु । मनू जुया नं मनूतय्के मनूया व्यवहार मदु । म्हगसय् नं सर्गतं ल्हावइगु थाय् ख:, जिगु चुक । जित: ल: त्वंवम्ह दुगुचिया मचायात ल: चिम याना फोहर याना विल धका त्वह मदु त्वह चिना हमला याइम्ह गुंखिचाया बाखँ लुमना वइ । जिगु मिखाया न्हयोने 'मिराकुलस पट' या हुल्यापिं मचात तितिं न्हुवया च्वनि । जिगु चुक छम्ह कलाकारं स्केच याये ल्यं दनिगु आवस्ट्राक्ट आर्ट ख: ।

कला व जीवनया दुने छभ्का

कला व जीवन । यैपुसे च्वंगु स्वापु । कला मदुगु जीवनया छुं मू मदु । कलां तापागु जीवन फिस: जक ख: । जीवन न्हयज्याकेत कलाया ग्वाहालि मा: । उकिं कला जीवनया बसन्त ख: । जीवन यैपुक न्हयैपुक न्हयाकेत कलां ब: बिया च्वनेमा । जीवनय् न्हिले ख्वयें पा: कायेतनं कला मा: । जीवनया अनुभुति अनुभव कलाया प्रभाव ख: । मेकथ धायेगु ख:सा कला जीवनया पला पलायात संचालन याना च्वनि, न्हयाका च्वनि । कला मदय्वं जीवनया गती तक्क दिइ, न्हयाइ मखु । जीवन मदय्क नं कलाया छुं मू मदु ।

मनूया सभ्यता, इतिहास कलां घ्वात्तुघ्वाका: ब्वलना च्वनि । थौंया मनूया रुप (अवस्था) कलाया प्रभाव ख: । मनूया जीवनं कलायात न्हून्हूकथं नाला यंकुगुलिं हे मनू थौंयागु अवस्थाय् तक थ्यने फुगु ख: । मखुसा व नकितिनि थ्व पृथ्वी व: बले थें तुं नाङ्गा, जंगली, असभ्य व शिकारी अवस्थाय् तुं लाना च्वने मा:गु ख: । शायद वं कला व जीवनया मू मस्युगु जूसा मनूया अस्तित्व थ्व विश्वय् ल्यनिगु खैमखु । मनूया चेतन शक्तियात कला व जीवनं ब: ब्यूगुलिं याना हे व थ्व विश्वय् म्वाना च्वने फत । थौं अनेनेगु समस्यातय् दथ्वी नं म्वाना च्वन । थौं स्वया: कन्हे न्हयैपुक म्वायेत कुत: याना च्वन, यैपुक म्वायेगु ग्वसा: ग्वया च्वन । वं थौं याना च्वंगु

प्रगति वइत मयोसा कन्हे धू यागेगु शक्ति वइके दु । थ्व पृथ्वी नकतिनि व:म्ह मनू लिसे थौंयाम्ह मनूयागु शक्ति लना स्व:सा उकिया अन्तरया कल्पना तकनं यायेफैमखु । थौंयाम्ह मनू व स्वया तसकं असभ्य जुया बिइफु, जंगली जुया बिइ फु । घौछिया निंति वं कला व जीवनया मूयात ल्वमंकल धा:सा कन्हे थ्व विश्व नापं वइगु अस्तित्व, सभ्यता फुकं धू ज्वी फु ।

ब्वसल-छ्गु चिन्तन

ब्वसल । पपु दुम्ह सल । आकासय् च्वय् च्वय् थ्यंक ब्वया वने फुम्ह सल । मनूया कल्पनाया शक्तिं दयेकात:म्ह प्राणि-ब्वसल । मनूतय् इच्छा, आकांक्षा इमिगु नुग:या ब्वसल ख: । वास्तविकताय् ज्वी मफुगु, मज्वीगु ज्यायात नं नुग:या ब्वसलं पुवंका ब्यू । उकिं नुग:या ब्वसलं मनूयात सान्त्वना ब्यू, लुदंक सास: ल्हायेगु थाय् ब्यू ।

जिगु नुगलय् नं अनेनेगु इच्छा कामना भय् भय् बिया च्वनि । जिगु नुग:या ब्वसल न्यासिचाचां तितिंन्हुया प्याखँ हुला च्वनि । अन्तरिक्षय् चाहुलाच्वंगु रकेट स्वया नं तच्वगु वेगं जिगु इच्छा आकांक्षा ब्वाँय् जुया च्वनि । थ्व ई जिगु, थ्व विश्व जिगु । जि थें जा:पिं मनूतसें बाय् कयाच्वंगु थ्व विश्व-ब्रम्हाण्ड । जि थें जा:पिं मनूत म्वाना च्वंगु थ्व विश्व । जित: थौं स्वया नं कन्हे न्हयैपुक म्वाय् यो । जित: थ्व विश्व अझ कन्हे झ:झ धा:गु स्वये यो । जित: थौं स्वया कन्हेयाम्ह मनू, उप्पो सभ्य जूगु स्वये यो, थौं याम्ह मनुखँ स्वया उप्पो प्रगति या:गु स्वये यो ।

कन्हेयागु न्हयैपुयात लुमंकु लुमंकु जि 'पिगासस्' या म्हय् च्वना च्वय् च्वय् आकासय् चाहुला च्वंम्ह 'बेलोरफोन' थें जुया च्वनि । जिं 'किमेरा' यात स्याये मानि- थौंया समस्यातय्त न्हंकु न्हंकु प्रगतिया न्हू न्हुगु लँपु लुइके मानि ।

थौं यागु विश्वया किपा जिगु ल्हातिइ दु । जि ब्रम्हा, विष्णु, महेश्वर खः । जिगु इच्छा कामनाया ब्वसल पिगासस्यात जिं धाःथे छयलेत जिगु ल्हातिइ लुंयागु लगाम् दु । लुंयागु लगाम् ज्वना पिगासस् गया ब्वयाच्वनाम्ह जि वेलोरफोन । जि मनू । जिगु ल्हातिइ च्वंगु थ्व विश्व जितः मयोसा कन्हे जिं धूयाना बिइफु । थ्व विश्वय् छचाखेरं किमेरां राज याके बिइफु । तर जितः थ्व विश्वय् किमेरां राज याकेगुला छु किमेराया न तक नं ल्यंका तये मयो । जिगु नुगःया पिगाससं किमेराया हत्या यायेत बः बिया च्वनि, न्हंकेगु कुतः याना च्वनि । जि पिगासस्या म्हय् च्वना किमेरायात मामां विजयया लँय् (आकासय्) ब्वया च्वने ।

हनिमुन : निम्ह कैदीतय् अनुभव

थौं जिमित क्वथा ब्यूगु । जिमिगु हनिमुन थौं । जीवनय् गुवलें ल्वममनि कथं न्हूगु अनुभव, अनुभुतिं बाय् कया च्वंगु चा थौं । थ्व ई जासुसी उपन्यासया रहस्योदघाटन जुया च्वंगु अवस्था । छ्गु कथं कौतुहल जुया पिया च्वनागु ई- न्हयाना च्वंगु चा थौं । कल्पना याना च्वनागु खँयात वास्तविकतां कय्च्याना च्वंगु ई थ्व ।

थौं हनिमुन, इहिपाया आजु थ्व मखु । अय्नं खने मरु मरु तेज्जु जया च्वंगू ई थ्व, थौंया हनिमुन । अय्सां सुलाकासा म्हिते थें व मछ्रापहलं क्वछुना च्वनि । जि भचा ह्याम्मि जुया धाये - "थन सु खना मछ्रालेगु ?" वं लिस: बिइमखु, तर थ:गु मछ्रापह चिइकेगु कुत: याई । विस्तारं जिगु खँय् थ:गु चिस्सगु सलं पाच्युंवइ वं । जिगु नुग:या ढुक ढुक मिनिगु पलाखय् भचा सामान्य गति वइ । निम्हस्यां खँ ल्हाल्हाँ विस्तारं मछ्रापह तना वनि । जि व व थौं छ्गु क्वथाय्, छ्पा लासाय् । कोठाया वातावरणयात ल्व:गु मत- वं जित:, जिं वइत थिथि ख्वा स्वया खँल्हाना च्वने । मछिंगु, मछ्रागु विस्तारं तनावनि । म्हिग: तक याक याक च्वना च्वनापिं जिपिं थौं छ्कु क्वथाय् नापं च्वना न्हूगु 'सुहागरात' या अनुभव याना च्वने । जि वइके तना च्वने । व जिके तना वनेगु कुत: याना च्वनि । वइगु आत्मसमर्पण यात जिगु नुगलं चुप्पा चुप्पा नया च्वनि, मतिनाया लिधंसां

पित्तु पिया च्वनि । जिगु मतिनाय् वं थःगु लिधंसा लुइका च्वनि । जिमिसं थःपिं तंका नं थःपिसं छु लुइका च्वने । मतिनाया संसारय् कुंका च्वनापिं कैदीत जिपिं, बाचा पुले धुंका नं सुथ वइ धका ग्या । संसार ख्युंलं नं जिमिसं ख्यूं मतायेका । जिं वेद स्वीज 'अफ' यायां धाये- "इहिपा धुंका मनूत आदम-इम जुइ सयकेमा ।"

लाखय् लसींतय् बाखँ दुने जिगु चुक

जिगु बाय्, जिगु छें, जिगु चुक । जिगु जीवन न्हयाना च्वंगु संसार थ्व । जिगु चुकय् त्वायापिं मचात चाक:लि पांपां म्हिता च्वनि, सुलाकासा म्हिता च्वनि । थ:थपिसं स:सस्यूगु खँत न्यने कने याना च्वनि । इमिगु थ्व चिकिचा धंगु संसार मानो इमिगु निंति रंगशाला ख:, गोष्ठि यायेगु थाय् ख: । व चुक मचातय् थ:पिंस दय्कात:गु डिज्नेलायण्ड ख:, हाइडपार्क ख: । इमिगु न्हिले ख्ययेया संसार- जिगु चुक । गुवलें मचात छपुच: चिना भूत, प्रेत, कवं, किचकन्या, लाखें-लसींतय्गु ग्यानापुगु बाखँत कना न्हायपं तिंतिंस्वाका ई छयाना च्वनि । अजागु बाखँत कना इमिसं थ:पिं फुक्क ग्यानापुगु वातावरणं भयभित जुगु कल्पना याना च्वनि । चुक छगुलिं मसान थें च्वनि इमित । इमिसं कल्पना याना च्वंगु संसार व इमिगु चुकया वास्तविक किपा छुं मपा धका इमिसं मथूनि । लाखय् लसींया भावनां पिडितपिं मनूतसें थ्व संसारय् बाय् कया च्वंगु दु धैगु खँ इमिसं मस्यूनि । छयंगुया ख्वापालं पुयाच्वंपिं मनूतय्गु नुगलय् भूत, प्रेत, कवं, किचकन्या प्याखँ ल्हुयाच्वंगु खँ इमिसं थुइके ल्यं दनि । जित: इमित लाखय् लसींया न्हूगु वाखँ कने मास्ति वइ । भूत, प्रेत, कवं, किचकन्याया सकलिगु बाखँत थुइका बिइ मास्तिवइ । जित: थ्व चुकय् छचाखेरं लाखय् लसीतसें बाय्कया च्वंगु दु, इमिगु बासँ लाखय् लसींतय्गु

देशय् लाना च्वंगु दु धका कने मास्ति वइ। जिगु नुगलय् हि ग्वारा ग्वारा दाया वइ। गय् गय् भयभित वातावरणय् च्वं च्वपिं व मचातय्त बन्दूक व गोलि ज्वंका जुरुमुरुँ थने मास्ति वइ जित:।

गंकी

उखुनु पुन्हि । अयनं मिला लयमता । मिलाया ख्वा चमकं । खिउंसे च्वं । मिलायात ग्रहणं ज्वना च्वन । उकिं उखुनु पुन्हि जुया नं पुन्हि थें मच्वं । अन्धविश्वासय् नं मनूतय् विश्वास । बुन्हा बुन्हित मिलायात राहू ज्वंगु खँय् पत्यायाना च्वनि । "द्योयात नं दु:ख जू, द्योयात नं कसा: नकु" धका इमिसं ख: थें मखुथें नुग: मछिंका च्वनि । स्कूलय् बंग्वाराया किपा मिलाय् लाना ग्रहण ज्वीगु खँयात थुइका च्वंपिँ मचातयत थजागु खँय् पत्यायाके थाकु । थौंयागु विज्ञानं मिलाय् छें दनेत स्वया च्वंगु दु । थ्व खँय् नं बुन्हा बुन्हितयत पत्या याके थाकु । संसार विचित्र । मनूतय् कुत: छगु, विश्वास छगु । बा-मिला स्वया नख: न्यायकिपिं मूस्मांत नं ग्व विश्वय् यक्को दु । फुक्कस्यां थ:थ:गु विश्वास त: धं, थ:थ:गु कुत: त: धं ।

उखुनु मिला यात ग्रहण ज्वंगु पुन्हि । गंकी फ्वने बाज्या गंकी ...... धका फ्वंवपिं इत:मित: ककं हा:ज्वी । मनूत थ:थ:गु दसा फाय्केत, मिलायात याकनं राहू त्वतकेत क्वद्वं, वा, जाकि धेवा दान बिया च्वनि । गुम्हं खुसिइ मोल्हुया च्वनि । ग्रहणं ल्हाक्क, ग्रहणं ल्हाका नये मज्यू धैगु मनूतय् धारणा । नसायात कुसं थिइका ग्रहणं मल्हाकेगु कुत: याई । मनूतय्गु विवेकयात अन्धविश्वासं पतिमति चिंका विइ । थजागु खँय् पत्या मयाइपिं मनूत होटल, रेष्टुराँय् नयेत लिचिलिइ मखु । मनूत कतिला पाक: जक ख:- पुलांपि नं, न्हूपिं नं ।

जिगु न्हयोने ल्यासेचाम्ह मैंचा छम्हवया ब्यकुंच्यानात:गु दाला न्हचिकि, गंकी फ्वनेत । जिगु ल्याय्म्ह नुग: वइगु म्हय् त:तम:त क्यना च्वनि । थ्व स्वाभाविक ख: । सु नं ल्यासेतय्त खनिबलय् ल्याय्म्हतसें यौन संतुष्टिया सास:ल्हा । व गंकी फ्वंवया नं जिगु न्हयोने मछाला च्वनि । वइगु ख्वालय् छा मछाया ग्रहणं ज्वना च्वनि । जित: मुस्यागेके अपुगु ल्यासेतय्गु नुग:खना अजुगति चा । जिं धेवा विइ न्हयो वइत छक च्वों निसें क्वो थ्यंक स्वये ।

कोदोंगु वोसतं वइगु यौवनयात छाय्पिया च्वंगु दु । वइगु दालाय् च्वंगु वोसत छ्वासय् वाना त:गु थें च्वं । थेक्क स्वये बलय् मनूतसें सी न्हयो हे छ्वासय्वाना च्वंगु थें ताइ जित: । सी मानि धका स्यूपिं मनूतसें नं विवेकया मिखां स्वये मस । जिं खंका च्वनागु, सिइका च्वनागु, थुइका च्वनागु वातावरणं जिगु न्हयपुइ ग्रहणं ज्वना च्वनि- “थन गंकी फ्वंवया च्वंपिनिगु जीवनय्, म्वाम्वाकं छ्वासय्वाना च्वंमिनिगु न्हयपुइ ग्रहणं ज्वना च्वंगु दु, झीगु संस्कारयात ग्रहणं ज्वना च्वंगु दु…… त:मि चिमि, बल्ला बमलाया ग्रहणं ज्वना च्वंगु दु । कतिला पाक:गु मनूया भावनाय् ग्रहणं मत्वतुनि । थन थ:गु किपां थ:त हे दायेका ग्रहणं ज्वंका च्वंपिं मनूत दु । मनूखँ मनूया हि त्वना च्वंगु थ्व विश्वय् मानवताया मिखा थ्वया त:गु दु । थन छेर्कि तये स:पिं मनूत जक न्हापाला ।……” जिगु न्हयोने, लिउने, छ्चाखेरं गंकी, गंकी, गंकीया स: थ्वया च्वनि ।

द्यो तना च्वगुं जिगु चुक

जिगु चुक- सागाः व लपुं, जक मखु, द्योतसें नं बाय् कया च्वंगु चुक। थन महाद्यो, नारांद्यो, गणेद्यो, कुमारी, हलुमान, भगवती, उमा महेश्वर व मेमेपिं नं यक्को द्योत दु। थुलिजक मखुः ल्वहँया स्वंगः ततः ग्वगु धःत नं व द्योत नापं तया तःगु दु- 'वंध' त्वाया दसि थें। गणेद्यो ला जिमि थान गणेश हे जुल, जिमि बा नं हे स्थापना याना तःम्ह। व गणेद्यो स्वंगु दं हे बूम्ह जि, उकिंला जिगु नां नं मङ्गल जूगु। व जिमि थान गणेश ला उगु ल्याखँ जिमि दाजु धाःसां छुं पाइ मखु। थुकथं इल्ल द्योत दगु ल्याखँ, जिगु चुकयाःपिं मनूतथें धर्मात्मापिं मेथाय् गनं दइमखुला धइथें जितः छक निक थःके हे न्हयस तये मास्ति वइगु। मेखें जितः छम्ह निम्ह पासापिन्सं थुकथं नं न्येनेगु या- "थ्व चुकय् उलिमछि द्योत दु, द्यो खुया यंकि तनि धका पिवा च्वनिपिं द्योपाला नं ला थन दय्मा।" "थथे सहस्र कोटी द्यवं रक्षायाना तःपिं जिपिं चुकया छचाखेरं दय्क दय्क नं द्यो खुया यंकिला ?"- जिं भचा फुइं याये थें धाये। ख नं व हे द्योत साछितया थ्व चुकय् तःक्व मछि ल्वापु ज्वी धुंकल। सुनां धाःगु खः, सुनां धाःगु मखु सुं छम्ह द्यो सुइगुं पक्षय् च्वना तिरिक्क न्ववाना ब्यूगु मदु। मनूलय् नं नेवातय् छःगु तः धंगू मनोवैज्ञानिक चरित्र दु- सुं छम्ह नेवाया भिं जूगु मेम्ह नेवा नं मिखा बागलं स्वये मफैगु। व हे प्रगति नेवाया सत्ता

मेपिं न्हयाम्हस्यां या:गु जूसा वइत विरोध जुइ मखु । उकिं जिगु चुकय् त्वह मदु त्वह चिना नं ल्वापु जु- नेवाया प्रगति मजुइकेत । थु कि धा:सा चुकयापि फुक्क द्योत छुप्पं जुया समर्थन या: थें जिं ता । छाय्धा:सा मनू व द्यो, द्यो व मनू- ला व लुसि थें । मनूतसें हनात:पिं द्यो, द्योतसें रक्षायाना- त:पि मनूत । मनूखँ याया थें द्यो, द्यवं याया थे मनू । मनूखँ नुगलं खंका स्वनात:पिं द्यो, मनुखँ हे मू व मि ज्यू धका खुइका च्वंपिं द्यो, तंका च्वंपिं द्यो ।

थ्व युग मनू हे द्यो जुइगु युग, दानव जुइगु युग । मनुखँ ताण्डव नृत्य याये ज्यूगु युग । थ: यथ्थे याये ज्यूगु युग थ्व । ब्रम्हा, विष्णु, महेश्वर नं मनू । राहू, केतु, शनि नं मनू । जिगु फुइंयात म्वाय् चुइके थें- द्यवं रक्षायानात:पिं जिपिं, द्योयात हनाच्वनापिं जिपिं चुकया छुचाखेरं दय्क दय्क नं द्योतय्गु भ्रोलं महाद्यो बेपत्ता जुल । महाद्यो गन वन नाप च्वंपि मेपिं द्योतसें खना नं सत्य खँ न्वमवा । इमित ला:सा महाद्यो यंकुपिसं किमिसिक्क ख्याना थकुगु दइ । जिमित नं गुखुनु लाइ छ्नु बेपत्ता याइतिनि धका इमिनं मनय् च्वं ज्वी । त्वायापिं मनूत जिमि ला न्हाय् भुइसे च्वनिगु स्वाभाविक हे जुल । मनुखँ या:थे द्योया हनावना जुइगुलिं नारांद्यो भचा लिगिलिगि थें ताया प्यपा ल्हा दुम्ह नारांद्यो नं याकनं वेपत्ता जुइ धका प्यपु त:त:पुगु डण्डीं काका सनेहे मफय्क ढलान याना बिया । थुकथं इलय् हे हवता चायेका मा:गु एक्सन मका: सा महाद्यो नं थें नारांद्योनं नं जिमित भ्रंग लाना वनि

धका हे जिमिसं नारांद्योयात थुकथं सास्ति वियागु खः । द्यो खुइपिंत छु यायेगु द्येगु खँय् ला जिपिं बिवस । द्योयात बचेयाय्गु खँय् जिपिं बुंख्याचा जक खः । द्यो हना च्वंपिं मनूत नपुंसक ज्वी धुंकल । अय्नं कमसेकम द्योयात बिस्युंवने मफय्क छु यायेगु धैगु कुतः कथं जक नारांद्योयात डण्डीं काकाबियागु खः । द्योयात रक्षायायेत, धर्मयात बचे यायेत थुलिं उप्पो छु यायेगु जिमिसं । थुकिंयाना द्यो खुसि जू मजू नं धाये मफु, मेपिं मनूत खुसि जू मजू नं धाये मफु । तर छगु छु प्रमाण्ति जुल धाःसा थ्व ई द्यवं मनूयात रक्षा याइगु ई मखु, मनूखँ द्योयात रक्षा यायेगु ई ख : । तर द्योयात रक्षा याइम्ह मनूया नुगलं नं द्यो खुया यंके धुंकल, द्यो तना वने धुंकल । मेकथं धायेगु खःसा, द्यो धैम्ह द हे मदय् धुंकल धाःसां जि धुंकल ।

स्वां

स्वां सुयात मय: मचा, ल्याय्म्ह, ल्यासे, बुन्हा बुन्ही फुक्कसितं य: । स्वां प्रकृतिया बरदान ख: । अनेनेगु रंगयागु हिसि दुगु स्वां खनीबलय् भीगु नुगलय् नं स्वां ह्व: । उकिसनं नस्वा:गु स्वानं भीत भन उप्व: आनन्द बिउ । त:ताजि स्वां इलय् ब्यलय् दच्छिछयंक क्यबय्, भीगु क:सिइ, गमलाय् ह्वयाच्वंगु भीसं खनाच्वनागु दु । गुगुं स्वां दच्छिछयंकं ह्व:सा गुगुं स्वां दछिइ छभा:जक ह्वइ । स्वां त:ताजि दु- गथेकि गुलाफ, गुणकेरा, जीस्वां, तफोस्व, पंखास्वां, दाफ स्वां, गोदावरी, जर्मन स्वां, अजूस्वां चमेली स्वां अथे हे मेमेगु स्वां । क्यबय्, गमलाय् पीगु स्वां नं दु, जंगलय् बनय् ह्वइगु स्वां नं दु । लापचा, भम्व: हा स्वानय् भुना: रस त्वनाच्वनीगु नं भीसं खनाच्वनागु दु । स्वांयागु प्राकृतिक आनन्द मनूतय्सं जक मखु, की भंग:, पशु फुक्कसिनं अनुभव या: । उकिं स्वां प्रकृतिया छगू न्हयइपुगु देछा ख: ।

स्वां भीसं द्य:यात छाना । द्य:या स्वां धका: छ्यनय् छुना । मिसातय् छयनय् लिउने समा: यायेभनं स्वां छुइसा मिजंतय् न्हाय्पं कापिइ स्वां तयेगु चलन नं दु । भीसं क्वथाय्, समारोह जुइबलय् फुलदानय्, गमलाय् स्वां छाय्पिया: वातावरण आनन्दित याना च्वनि । पिनेयापिं पाहां वइबलय् भीसं स्वांमा: क्वखायेका: लसकुस याई स्वाँ म्हू बिया हनि । इहिपा बलय्

स्वांमाः क्वखायेका हे स्वयबर याइ । सुं चुनावय् त्याइबलय् नं स्वां, स्वामालं छाय्पियाः हे भिंतुना बिइ । सीम्ह मनू सिथं यंके न्हयो नं स्वां स्वांमाः छानाः हे थ:गु श्रद्धा देछाइ । झीगु पूजा पाठया ज्याय् नं स्वां मदयेक मगाः । थुकथं स्वां झीगु भावनाया प्रतीक खः । स्वां झीगु नुगः खः, झीगु आत्मा खः । झीसं झीगु दुःख, सुख, आनन्दया अनुभूति स्वांनय् खंका च्वना, ब्वया च्वना । स्वां झीगु जीवन खः ।

स्वां झीगु प्राकृतिक धन खः, प्राकृतिक सम्पदा खः । झीसं स्वांयात थें हे प्राकृतिक वनस्पति सिमा स्वांमायात बांलाक छ्यूयलेमा, सदुपयोग यायेमाः । वनस्पति सिमा स्वांमा, लः फय् मदयेक झी म्वाये फइ मखु, सुं प्राणि नं म्वाये फइ मखु । थ्व मदयेक झीसं नं प्रगति याये फइ मखु । स्वांयागु नस्वाः व रंग झीगु जीवनयात न्हयइपुकू थें प्रकृतिं बियातःगु हरेक वस्तुयात झीसं भिंकथं छ्यूयले सयेकेमाः । झीगु देया बन, गुं स्वांमा सिमात झन झन न्हनावनाः झीत स्वच्छ लः फय् लुयकेत झन झन थाकुया वःगु दु । कन्हय् झी म्वायेत प्राकृतिक सम्पदा मदयेक मगाः । उकिं स्वांया प्रतीकया रुपय् झीगु देशय् दुगु प्राकृतिक सम्पदा गुँ, पहाड खुसि, झंगः, पशु पंछि फुक्कसितं खः कथं छ्यूयलाः झीसँ कन्हय्यागु नेपाः झःझः धायेकेमाःगु दु । झीत माःगु फुक्क प्रकृतिया दुने हे दु । उकियात झीसं भिंगु मिखां जक स्वये सयेकेमाः । झी गुकथं न्ह्यायेगु झीगु हे ल्हातिइ दु ।

⁂

ह्याउँमचाया सः

ह्याउँमचा। नकितिनि बुम्ह, थःगु भासं खँ ल्हाये मसःनिम्ह मचा। मांया प्वाथं थ्व संसारय् वया नं वं मनुया पहचह संसारया गतिविधि छुं नं मस्यु। वं छता जक स्यू-थ्व संसारय् जि वये धुन, जि थन म्वाये माःगु दु। थन म्वायेगु वइगु अधिकार खः। व सुम्क च्वना थन म्वाये फैमखु। नकितिनि बुम्ह मचां नं म्वायेत थन संघर्ष याये मा, विद्रोह यायेमा। वया संघर्षया यात्रा मांया प्वाथं पिहां वयवं हे शुरु ज्वी। जीवनया संघर्ष वं पला पला पतिकं थ्विका यंकी। जीवनया स्वचालित प्रक्रियाय् वं थःत नं दुथ्याकेगु कुत याई।

ह्याउँमचा खँ ल्हाये मसतले थःत माःगु मछिंगु, छुं नं अनुभुतियात पिब्केगु हे वं थःत ख्वया क्यनेगु खः। वं ख्वया मक्यंसां थःत नकितिनि बुइकुम्ह माम्हं नं वइत दुरु त्वंकेगु ल्वमंका बिइ। नयेपित्यासां वं ख्वया क्यनि, तानो, चिकु, च्वफाय, खिफाय् न्हयागु यासां थःत जूगु मगा मचायात वं ख्वया हे क्यनि। वइगु भाय् हे ख्वयेगु खः। थःगु सुविधाया लागि, थःप्रति आकर्षित यायेगु माध्यम खः। विश्वया न्हयागु थासय् च्वंम्ह मचाया भाय् खः थ्व। अमेरिका, युरोप, एसिया, अफ्रिका, ल्याटिन अमेरिका, अष्ट्रेलिया न्हयाथाय् च्वम्ह मचायानं छगु हे विश्व भाषा खःथ्व। भीगु देय् दुने नं उलिमछि मातृभाषा दुपिं मचातय् छगु हे भाय् खः थ्व। सुं नं मचा जि

नेवा भाषं ख्वये, जि खँय् भाषं ख्वये, जि सँय् भाषं ख्वये धका ख्वइ मखु । अथे हे विदेशयाम्ह मचा नं जि अमेरिकन भाषं, रसियन भाषं, चिनिया भाषं वा हिन्दी भापं ख्वये धका ख्वइ मखु । उकिं ह्याउँमचाया ख्व सलय् भाषा बिबाद मदु । व प्रकृतिया स:ख: । व स्वच्छ, व निर्मल । तर वया विद्रोह दु, संघर्ष दु । व थ्व विश्वय् म्वाये मा:गु दु । वइत सुसा कुसा याइपिं फुक्कसिनं कन्हे थ्व विश्वय् वइत ज्याछिं कथं जीवन हनेत थ:थ:गु क्षेत्रं मा:मागु हलंज्वलंत चूलाका विइमा । छायधा:सा कन्हे यागु विश्व थौं याम्ह ह्याउँमचाया ल्हातिइ दु ।

०६१/६/२०/४

की

विश्व्या उलिमछि प्राणीत मध्ये की नं छम्ह प्राणी खः । मिखां तिफ्याये मफुपीं कीत निसें ततःधिकपिं कीत नं भीसं खना च्वनागु दु । थथःगु संसारय् मस्त जुया व कीतसें नं वातावरणया संतुलनय् तिबः बिया च्वंगु दु । छिं इमु स्वया नं चिकिचा धिकःम्ह की वालालल जुया च्वंगु स्वये बलय् छित अजुमचाला । व कीया मिखा गपाय्ग्व, तुति गपाय्पु, प्वा गपाय्ग्व, मुटु गपाय्ग्व, इत्यादिया कल्पना ज्वी फु छित । व स्वचालित मिसिन थें सुररर जुया च्वनि । वं नइगु छु, वं खि फाइगु गथे । इत्यादिया बिचाः यायेबलय् प्रकृतिया श्रृष्टियात धन्य हे धायेमा । प्रकृतिया दुने थथे अजु चायापुगु यक्को यक्को दु । व की थें हे भंग पन्छिुत, जनावरत अले खँ ल्हाये सम्ह मनू नं प्रकृतिया दुनेयापिं प्राणित खः । अथे हे लखय् दुने च्वनिपिं उलि हे प्राणित दनि । प्रकृतिया थ्व विशाल श्रृष्टियात लुमंका स्वये बलय् थ्व विश्व तसकं अद्‌भूत, तसकं न्हयैपुसे च्वं ।

प्रकृतिया थ्व फुक्क प्राणीत पंच तत्वया लिधंसाय् म्वाना च्वन । पृथ्वी, आकास, ल, फय् मिया ग्वसालं थ्व फुक्क प्राणीत थन म्वाना च्वन । उकि मध्ये नं च्वये याम्ह प्राणी मनू नं पञ्चतत्व मदय्‌क घौछि हे म्वाय् फैमखु । वं यागु विकासं थौं व ब्रम्हाण्डय् घौछिं चाहुले फुसां सासः ल्हायेत फय्

मदय्क वइगु अन्वेषनया छुं नं मतलब मदु । वं पितछ्वगु सासः दुने काये मफुतकि वइगु छुं अस्तित्व मन्त । व तःत धंगु प्राकृतिक प्रकोपत, दुर्घटनात इत्यादिं बचेजुइ मफुतकि व छम्ह की थें जुया सिना वनि । अजागु प्रकोपया न्हयोने वइगु ज्ञान, बुद्धि, बोलि, विवेक छुं हे ज्यालगय् ज्वी मखु । उकिं प्राकृतिक संरचनाया थ्व अदभूत गु श्रृष्टियात बचेयाना न्हयचिलेगु भीगु मू उद्देश्य ज्वीमा । अले जक थ्व न्हयैपुगु संसारया क्रम सुथां न्हयाना च्वनि । छम्ह मिखां खंके थाकुम्ह की निसें मनू थें जाःपिं कीत नं म्वायक् मसीइगु वातावरण दयेकेगु भीगु उद्देश्य ज्वीमा ।

२०६१/६/२१/५

जि व पञ्चतत्त्व

जिगु न्हासं जिं सास: ल्हाना च्वना, न तायेका च्वना । जिगु म्हुतुं जिं न्ववाना च्वना, जिगु म्यें सवा कया च्वना । जिगु न्हाय्पनं जिं पिनेयागु स: तायेका च्वना । जिगु मिखां जिं फुक्क खंका च्वना । जिगु म्हं, ल्हा तुतिं जि स्पर्शया अनुभुति याना च्वना । थ्व तत्त्व तसें जिगु विवेकयाता न्हयाका च्वन । प्रकृतिया विवेकशिल प्राणी जि, मनू । प्रकृतिया अनुपम ब:या न्हयोने जि छुम्ह साधारण की थें जक ख: । प्रकृतिया अपारगु फय्या भण्डारय् जित: सास: ल्हायेगु थाय् मदुगुसा जि छगु सेकेण्ड नं म्वाय् फै मखु । वइगु अनन्तगु आकासया सिमाना मदुगुसा जि थ: दनेगु थाय् हे दैमखु, जिगु थ:गु म्हया संचालन, उखे थुखे गनं ज्वी फै मखु । अथे हे वइगु अपारगु लया श्रोत मदुगुसा जि गथे म्वाये फै जिं बिचा तकं याये मफु । थ्व धरती मदुगुसा जिगु थाय्बाय् गन ज्वी, जि दनेगु, च्वनेगु, फय्तुइगु गन ? अथेहे थ्व धरती जि थें जापि प्राणीतय्गु अन्नया धुकु नं ख: । प्रकृतिया गर्भयागु मी सुद्योयागु नं जि म्वायेत मदय्क मगा । थुकथं विशाल प्रकृतिया भण्डारय् जि थें जापिं अरबौं मनूत, मेमेपिं प्राणीत, सिमा, स्वाँ, गुँ, पहाड, समुद्र अथेहे प्रकृतिया अनेनेगु हलंज्वलंत लुमंका स्वये बलय् थ्व प्रकृति तसकं अदभूत, तसकं अजुचायापु । थ्व पृथ्वी म्वाय् दया जिगु विवेकं जिं थ:त धन्य तायेका च्वना ।

थ्व प्रकृतिया पञ्चतत्त्वं छ्यायेपिया च्वंपि प्राणीत मध्ये मनू प्रकृतिया दकले च्वन्ह्याम्ह प्राणी खः । वइके विवेक दु, बुद्धि दु, ज्यू मज्यू, त्यो मत्यो फुक्कया विवेचना यायेगु शक्ति दु । वइत ऐन कानून दुने न्हयाकेत अनेक व्यवस्था दया नं, वइत उलंघन याना अपराध यायेगु प्रवृत्ति वइके दु । अथे ऐन कानुनं चिना मतसां मेपिं प्राणीतसें मनुखँ थें चायेकं थःत ज्याछिंकथं नियमया उल्लंघन यायेगु कुतः मया । फुक्क विवेक मदुपिं प्राणीत स्वया मनुखं थःगु विवेकयात अःखतं छ्यला ततःधंगु अपराधत याना च्वंगु दु । थुगु ल्याखँ अल्याख अविवेकि पशु पंछि स्वया मनूया विवेक तसकं क्वे ला । वइगु विवेक व बुद्धिं प्रकृतिया अपारगु अमुल्यगु भण्डारयात नं फोहर यायेत लिमिस्व । फय्, ल, सुद्योया किरण, पृथ्वी, आकासयागु वातावरण फुक्कयात वं प्रदुषण याना च्वंगु दु । प्रदुषणं याना न्हून्हूगु ल्वय् व महामारीत वया च्वंगु दु । व प्रदुषणं छि जि सुं प्राणीनं मुक्त ज्वी फैमखु । भीगु विकासया अर्थ वातावरण प्रदुषण यायेगु मखु, प्रकृतिया अपारगु वरदानया सदाँ स्वच्छ्याना फुक्कसित न्हयैपुक म्वायेगु कुतः यायेगु खः । मखुसा प्रकृतिया वातावरण स्यना थौं भीसं फयाच्वनागु महामारी स्वया नं तच्चोगु कल्पनां पिनेयागु महामारी फयेत भी तयार मजुसे मगा । थ्व न्हैयुगु प्राकृतिक वातावरण छिगु नं खः, जिगु नं खः । थ्वैत न्हैयुका तयेत छि जिं थौं हे थःथःगु कुतलं फुगु चागु यायेमा ।

०६१/८/१८/६

मृत्यु व जीवनयात दुवाला स्वयाबलय्

मृत्यु व जीवन। ख्युंगु अन्धकार व तेल्लागु ज: थें। सुख व दु:ख नं मृत्यु व जीवन ख:। छम्ह मचा बुई, परिवार य् फुक्क लयताई। व हे मचा तुक तुक न्यासिवने सई, हिसिचा दयेक फुक्कसित न्हिका खँ ल्हाये सई, ल्यायेम्ह ल्यासे जुई मतिना याये सया वइ, इहिपा जुइ, व्यवहारे लाई, ह्रानं वयानं मचात दइ, बुऱ्हा बुऱ्ही जुई, अलय् अन्तय् सिना वनि। सिद्धार्थ गौतमं थ्व हे मृत्यु, जीवन, ल्वय्या रहस्य थुइकेत राज महल त्वता बुद्धत्व प्राप्त यावन। तर थ्व मृत्यु व जीवनया क्रम ला थन निरन्तर कथं न्हयाना हे च्वंगु दु। थ्व हे क्रमय् थ्व विश्वया फुक्क प्राणीतसें थ:न्हना नं थ:गु वंश ल्यंका च्वंगु दु। थुकथं मृत्यु व जीवनया अतुत क्रम दुने वइगु सुख दु:खया बाखँत न्हयाना च्वंगु दु।

मृत्यु सुइतं मयो तर व अनिवार्यगु लुखा ख: गुकि छन्हु बूपिं फुक्क प्राणित दुहाँ मवंसे मगा। मृत्यु लिपा व गन वनि सुनानं स्यूगु मखु। उकिं भीसं भी म्वातले जक थन छुं याये फई, भिंगु वा मभिंगु न्हयागु ज्या थ ज्वी ब्यू। तर छिं याइगु मभिंगु ज्यां सायद छित छिगु परिवारयात छुं कथं ठिक ज्वी फु। व मभिंगु ज्यां छि सिइ धुंका छित लुमंकिपि सुं नं दइ मखु। तर छिं याइगु भिंगु ज्यां, छि सिइ धुंकुसां छित: लुमंकिपिं छिगु ज्यां ह:पा काइपिं यक्को दयेफु। उकिं छिगु मृत्यु

जुइन्हयो छिगु जीवनं यायेगु भिंगु व मभिंगु ज्या क्वछिगु छिगु हे ल्हातिइ दू । छाय्धासा मृत्यु लिपा ला छिं छुं हे याये फैमखु, छिगु अस्तित्त्व हे शुन्य ज्वी धुंकि । उकिं थन छिं छुं यायेगु धैगु हे छिगु जीवन दत्तले जक खः ।

भीगु जीवन दत्तले भीत सकतां माः । तर सिइ धुंकल कि छुं हे म्वाल । उकिं कन्हे भी सिना वने मानि धैगु खँ भीसँ न्हयाबलें मतिइ तया च्वने मा, अले भीसं थायेगु ज्या नं कन्हे सिइ मानिगु भाःपिया फतिम फत्तले सकसितं भिं जुइगु ज्या याये फय्केमा । भीगु मानवताया धर्म थ्व हे खः ।

थेक्क स्वसा जीवन व मृत्यु स्वर्ग व पाता थें पा । थौं तक जि म्वाना च्वनागु या मतलब जि थौं तक मृत्यु पाखें बचे जुया च्वना । छाय्धाःसा भीगु पला पला पतिकं मृत्यु व दुर्घटनां न्हयाबले लित्तु लिना च्वंगु दु । मृत्युयात चिइका न्हयचिलेगु हे जीवन खः । मृत्युया सम्भावित सुलाकासाय् चुलु ब्यनिगु धैगु हे जीवनया अन्त खः । थु किं सिइदु मृत्यु व जीवन धैगु स्वर्ग व पाता थें पाःसां इपिं गुलि सतिइ धका ।

तर जीवनया छगु अनन्तगु क्रम दु- श्रृष्टिया घःचा । मृत्युं सुइगुं जीवनया अन्त याना ब्यूसां श्रृष्टिया क्रमयात स्याये मफु । मृत्युया लागि श्रृष्टिया क्रम घस्वा पतिं खः । उकिं जीवनयात मृत्युं गुवलें बुके मफु । सिम्ह मनू अनन्तगु यात्राय् वने धुंकुसां वं याना थकुगु श्रृष्टिया क्रमं वइत जीवन्त याना तई । मृत्युं श्रृष्टियातनास यासां श्रृष्टिया क्रमयात स्याये मफु । जीवन व मृत्युया संघर्षय् मृत्यु थन थाय् हे बूगु दु । मृत्यु

शक्तिशाली खसां श्रृष्टिया क्रमया न्हयोने व निहिर जुया कमजोर जुया ब्यूगु दु । उकिं मृत्युया यात्रा अनन्त खसां श्रृष्टिया क्रमया दुने जीवन नं अनन्त ख: । मृत्यु व जीवनयाता नाला दुने बाँलाक दु ला स्वये बलय् नितां भीत मदयेक मगा । शायद विश्वय् मनूल्याया संतुलन यायेत नं थ्व क्रम न्हयाना च्वंगु ज्वी मा । उकिं मृत्युया दु:ख व जीवनया सुख नितां यात भीगु जीन्दगीया अभिन्न पक्ष धका भीसं उति ग्यंक भा:पे फय्केमा ।

०६२/११/१६/३

जित: बुया नं सी मा:पिं मनूतसे न्हूदँ न्यायेका च्वंगु यो । सिना च्वंपिं मनूतसे न्यायेका च्वंगु न्हूदँ मयो । न्हूदँ सी पिंत मखु, म्वापिंत ख: ।

न्हूदँया दुने जि

थन त:धंगु सांस्कृतिक ह्युपा हयेमानि मनूतय्गु संस्कार व नुगलय् ग्व: फय् वयेके मानि । थन हां निसें ल्ये थना छवे मा:गु थक्को ज्यात ल्यं दनि ।

ज:ला ख:ला

तर द्योयात रक्षा याइम्ह मनूया नुगलं नं द्यो खुया यंके धुंकल, द्यो तना वने धुंकल । मेकथं धायेगु ख:सा द्यो धैम्ह द हे मदय् धुंकल धा:सां जिइ धुंकल ।

द्यो तना च्वंगु जिगु चुक

उकिं ह्याउँमचाया ख्व सलय् भाषा विवाद मदु र व प्रकृतिया स: ख: । व स्वच्छ, व निर्मल ।

ह्याउँ मचाया स:

मृत्युया लागि श्रृष्टिया क्रम घस्वा पतिं ख: । उकिं जीवनयात मृत्युं गुबलें बुके मफु ।

मृत्यु व जीवनयात दुवाला स्वयाबलय्

थ्व ई जिगु, थ्व विश्व जिगु । जि थें जा:पिं मनूतसें बाय् कयाच्वंगु थ्व विश्व ब्रह्माण्ड । जि थें जा:पिं मनूत म्वाना
थौं स्वया नं कन्हे न्हयैपुक म्वाय् यो । जित:
झ:झ: धा:गु स्वये यो । जित: थौं स्वया कन्हेय
स्वये यो, थौं याम्ह मनूखँ स्वया उप्पो प्रगति या:गु

ISBN 99946-737-0-X

